

NOTAT

viðvíkjandi stöðutakan til, hvört meirnýtslan av verkætlanini at byggja Skúladepilin við Marknagil, Glasir, eigur fáa starvsfólkarættarligar fylgjur fyri aðalstjórar.

Løgmannsskrivstovan hevur biðið Gunn Ellefsen, adv., um at ráðgeva okkum í sambandi við umrøddu meting, sum eisini Løgmannsskrivstovan og Lønardeildin í Fíggjarmálaráðnum hava luttikið í.

Fyrivarni

Talan er um eina yvirskipaða meting av, hvørt tað við stóði í teimum skjølunum, sum eru nevnd niðanfyri, og tí almennu umrøðuni, sum er tøk á alnótini (sí skjal 3), er sannlíkt, at úrslitið av einari tænaðstúmannakanning hevði verið, at aðalstjórararnir mugu metast ikki at hava røkt sína eftirlitsskyldu móttvegis ávikavist Landsverki og verkætlanini at byggja Skúladepil við Marknagil, á ein slíkan hátt, at hetta eigur at fáa starvsfólkarættarligar fylgjur fyri aðalstjórararnar.

Vísandi til, at talan sostatt ikki er um eina kanning/meting, har øll skjøl viðvíkjandi málinum eru fingin til vega og gjøgnumgingin til fulnar, verður fyrivarni tikið fyri, at skjøl ella upplýsingar kunnu koma fram, sum broyta niðurstøðuna í hesum notati.

Skjøl

Skjøl, sum hava verið gjøgnumgingin í sambandi við metingina av, hvørt meirnýtslan av verkætlanini at byggja Skúladepilin við Marknagil eigur at fáa starvsfólkarættarligar fylgjur fyri aðalstjórar, eru:

- Skjal 1 Frágreiðing frá Landsgrannskoðanini um meirnýtsluna av verkætlanini at byggja Skúladepil við Marknagil, dagfest 10. apríl 2019.
- Skjal 2 Spurningar til byggiharran Landsverk og umbøn um frágreiðing í sambandi við byggingina av Glasi við skjølum, dagfest 11. desember 2019.
- Skjal 3 Almenna umrøðan – yvirlit.
- Skjal 4 Frágreiðing frá Rúna Joensen, aðalstjóra, dagfest 11. juni 2019.
- Skjal 5 Frágreiðing frá Christian Andreasen, adv., dagfest 16. juni 2019.
- Skjal 6 Frágreiðing frá Poul Geert Hansen, aðalstjóra, dagfest 11. juni 2019.
- Skjal 7 Skriv frá Eyðbjørn Larsen, adv., dagfest 11. juni 2019.
- Skjal 8 Upprit frá fundi millum Løgmansskrivstovuna og Landsverk, dagfest 21. juni 2019.
- Skjal 9 Landsstýrishandbókin hjá Løgmansskrivstovuni frá november 2018.
- Skjal 10 Kjakupplegg um bygnaðin í landsfyrisingini frá mars 2014.

Innleiðing

Nú byggingin av Skúladeplinum við Marknagil, Glasir, er at enda komin, er staðfest, at peningur er nýttur til byggingina, sum heimild ikki hevur verið fyri á løgtingsfíggarlógini. Aftaná at meirnýtslan varð staðfest, heittu Løgtingsgrannskoðararnir, tann 4. februar 2019, á Landsgrannskoðanina um at kanna orsökina til meirnýtsluna av byggiverkætlanini Skúladepilin við Marknagil, herundir játtanar- og roknskaparviðurskiftini.

Kanningin skuldi m.a. lýsa:

- Útreiðslugongdina, herundir hvussu útreiðslurnar samsvara við fíggarligu heimildirnar í verklagslógum og fíggarlógum.
- Roknskaparviðurskiftini og mannagongdir hjá Landsverki, so sum skrásetingarmannagongdir, nær kostnaðir verða skrásettir í

landsroknaskapinum, og hvussu fylgt verður við útreiðslunum frá disponering til landsroknaskap.

- Hvussu gerðarrættarmál verða skrásett í Búskaparskipan landsins og í landsroknaskapinum.
- Á hvønn hátt Løgmannsskrivstovan, Samferðslumálaráðið, Mentamálaráðið og Fíggjarmálaráðið hava verið við í málinum/verkætlanini, og hvørji eftirlit ráðini hava havt við verkætlanini.

Frágreiðing frá Landsgrannskoðanini um meirnýtisluna av verkætlanini at byggja Skúladepil við Marknagil (skjal 1)

Landsgrannskoðanin lat í apríl 2019 eina frágreiðing til lögtingsgrannskoðararnar um meirnýtisluna av verkætlanini at byggja Skúladepil við Marknagil.

Í niðurstøðuni viðvíkjandi eftirlitinum hjá Samferðslumálaráðnum skrivar Landsgrannskoðanin m.a. soleiðis:

”Landsgrannskoðanin ivast í, um Samferðslumálaráðið hevur útint sína eftirlitsskyldu, tá ið ráðið hevur verið vitandi um teir trupulleikar, ið hava verið við byggingini av Skúladeplinum við Marknagil, og ikki hevur spurt ella kannað, um tað kundu verið brek innanhýsis hjá Landsverki, ið er ein stovnur undir málsøkinum hjá Samferðslumálaráðnum.”

Víðari sigur Landsgrannskoðanin um eftirlitið hjá Samferðslumálaráðnum:

“Tað átti at verið ein sjálvsagdur partur av góðkenningini av roknskaparreglugerðini og roknskaparviðurskeftunum annars, at ráðið tryggjaði sær, at Landsverk hevði skrivligar mannagongdir fyri roknskaparhaldinum og fíggjarstýringini við verkætlanunum, ið stovnurin umsitur fyri aðalráðini.”

Í niðurstöðuni viðvíkjandi eftirlitinum hjá Mentamálaráðnum skrifvar Landsgrannskoðanin m.a. soleiðis:

”Tann fíggjarligi parturinn av byggingini hevur verið sera nógv umtalaður, bæði í Løgtinginum og í almenna rúminum, og tí kann tað tykjast undrunarvert, at Mentamálaráðið ikki skal hava sóknast eftir øðrum skjálprógvi, fyri at peningurin fór at rökka til alla byggingina, enn at spyrja eina ferð um mánaðin, um stjórin á Landsverki helt, at játtanin fór at halda.”

Um luttøku og eftirlitið hjá ávikavist Samferðslumálaráðnum og Mentamálaráðnum verður víst til frágreiðingina hjá Landsgrannskoðanini frá apríl 2019.

Ábyrgdarbýtið í sambandi við verkætlanina at byggja Skúladepilin við Marknagil

Í januar 2017 var løgmansfundur við landsstýrismannin í samferðslumálum har m.a. Landsverk og málið um byggingina av Glasir varð umrøtt. Hetta var náttúrulegur partur av fundinum, tí Landsverk var stovnur undir Samferðslumálaráðnum. Á fundinum varð tosað um, at Mentamálaráðið metti, at ein eykajáttan á umleið 80-95 mió.kr. fór at verða neyðug til Glasir, og at hetta m.a. komst av trupulleikunum við TG-verk. Sum málið lá, hevði Samferðslumálaráðið fult álit á Landsverki og stjóranum, og Mentamálaráðið hevði ikki givið nakra ábending um nakað vantandi álit.

Í november 2018 boðaði løgmansstjórin aðalstjórunum í menta-, fíggjar- og samferðslumálum m.a. frá “*viðvíkjandi uppgerð av meirnýtslu og ynskjum hjá Glasi*”, at av skilhaldsgrundum fór løgmansstjórin at endurtaka, hvussu tey á Løgmannsskrivstovuni sóu ábyrgdarbýtið.

Landsverk var byggiharri í verkætlanini og ansaði eftir, at gingið varð fram, sum ætlað, og at mann helt seg innan fyri givnar fíggjarkarmar. Mentamálaráðið

hevði umbíðið bygningin og var tí við í tilgongdini fyri at tryggja, at eingin misskiljing var í hesum høpi, og at tey finga tað, sum tey høvdu bíðið um fyri ta upphædd, ið var sett av.

Samferðslumálaráðið hevði eftirlitið við, at Landsverk virkaði sum ein kompetentur byggimyndugleiki, og at Landsverk helt seg til sínar skyldur. Tað er landsstýrismaðurin í samferðslumálum, sum er tann hægri fyrisetti myndugleikin hjá Landsverki.

Í samsvari við fráboðanina hjá Løgmannsskrivstovuni um ábyrgdarbýtið var tað Samferðslumálaráðið, sum í november 2018, aftaná at umrødda meirnýtslan var komin undan kavi, fór undir at meta um, hvørt Landsverk á nøktandi hátt hevði røkt sínar uppgávur og skyldur sum byggiharri fyri Skúladepilin við Marknagil.

Spurningar frá Samferðslumálaráðnum til Landsverk (skjal 2)

Landsstýrismaðurin í Samferðslumálum sendi, tann 4. desember 2018, Landsverki nakrar skrivligar spurningar.

Endamálið við gjøgnumgongdini var sambært landsstýrismanninum í Samferðslumálum at fáa staðfest, um luttakandi partar í verkætlanini høvdu røkt sínar uppgávur á nøktandi hátt. Samferðslumálaráðið heitti á Landsverk um at lýsa málið, soleiðis at Samferðslumálaráðið, við støði í lýsingini og frágreiðingini frá Landsverki, kundi gera niðurstøðu í málinum.

Um meirnýtsluna og manglarnar í projektinum, sum vórðu staðfestir í oktober 2018, framgongur undir pkt. 1.15 í svarinum frá Landsverki:

“Í sambandi við liðugtgerð av byggjarbeiði og veiting av maskinum og innbúgvi, kundi Landsverk staðfesta – tá veitingar hjá arbeidstakararnum vóru gjørdar upp – at nógvir manglar vóru í projektinum. Samsvar var nevniliga ikki millum

arbeiðstekningar, arbeíðsfrágreiðingar og tilbøðslistarnar, ið ráðgevin hevði framleitt, sum vóru grundarlagi undir sáttmálunum, ið Landsverk hevði gjørt við arbeíðstakararnar.

Eisini kundi Landsverk í sambandi við og eftir avhending av skúlanum staðfesta, at fleiri feilir vóru í byggingini, sum skuldu rættast. Talan hevur m.a. verið um krøv, sum byggimyndugleikarnir hava sett, men sum ráðgevin ikki hevði tikið atlit fyri, og sum tískil skuldu rættast.

Í tíðarskeiðnum frá juni 2018 til oktober 2018 sendi ráðgevin 88 tekingar til Landsverk og arbeíðstakararnar við broytingum og tillagingum (skjal 14).

Broytingar í veitingum og ósamsvar millum tekingarnar og tilbøðslistarnar hjá ráðgevanum bóru tískil í sær, at fíggarligir avleiðingar ikki kundu staðfestast, fyrr enn í september og oktober 2018.

Tann 23. oktober sendi Landsverk eina fráboðan til Mentamálaráðið um støðuna, og tann 26. oktober 2018 sendi Landsverk eina frágreiðing, har greitt var frá orsökini til, hví meirnýtslan var staðfest so seint (skjal 15). Eisini var greitt frá, at eitt frávik svarandi til 2-3% ikki er óvanligt í Føroyum ella aðrastaðni.”

Í spurningi 23 varð Landsverk biðið um at lýsa viðurskiftini í sambandi við fíggarligu stýringina av verkætlanini, herundir játtanir, kostnaðarætlanir, nýtsla, gjaldføri, frávik og onnur týðandi viðurskifti. Landsverk svaraði soleiðis:

“Landsverk hevur á hvørjum ári síðani 2008 hildi seg innan fyri teir fíggararkarmar og tær játtanir, sum fíggarlóg og verklagslóg hava ásett.

Kostnaðarætlanin hjá Landsverkið er dagförd, so hvørt hendingar hava verið, sum hava gjørt tað neyðugt at endurskoða kostnaðin...

Meirnýtsla og eykaútreiðslur, sum kundu staðfestast, eftir at skúlin var avhendur, eru íkomnar orsakað av seinkingum, ósamsvari millum tekingar og tilbøðslistar, og prosjektmanglum.”

Upp á spurningin um, hvørt Landsverk metir, at broyttar/endurskoðaðar kostnaðarmetingar, sum gjørdar eru í byggitíðarskeiðnum, hava verið gjøgnumarbeiddar og realistiskar, svarar Landsverk soleiðis undir pkt. 24:

“Landsverk metir, at kostnaðarmetingarnar, ið bygdu á tað vitan, sum Landsverk hevði tá, vóru realistiskar. Trupulleikar hava tó eftirfylgjandi stungið seg upp, sum Landsverk ikki metir seg kunna hava tikið hædd fyri, tá metingarnar vóru gjørdar. Eitt nú hava verið seinkingar í veitingum frá ráðgeva, roknivillur í prosjektinum, húsagangur, ósemjur, arbeiðsstøðgur o.a., sum hava havt við sær meirútreiðslur og seinkingar fyri samlaðu verkætlanina.”

Upp á spurningin um, hvørt Landsverk metir, at fíggjarliga stýringin var skipað á nøktandi hátt, og at fíggjarstýringin var effektiv og loypandi dagførd, svarar Landsverk soleiðis undir pkt. 30:

“Landsverk metir, at fíggjarliga stýringin var skipað á nøktandi hátt og dagførd, so hvørt nýggj vitan var tøk. Fíggjarstýringin hevur hildi seg innan fyri ásettar karmar og heimildir frá byrjan í 2008 og fram til september 2018, tá ókendar meirútreiðslur kundu staðfestast.”

Um samskiptið og kunningina millum Landsverk og Mentamálaráðið stendur m.a. soleiðis undir pkt. 49:

“...Landsverk hevur sent kostnaðarætlanir til Mentamálaráðið, so hvørt broytingar eru gjørdar.

Í álitinum frá Fíggjarnevndini frá 18. mars 2013 (løgtingsmál nr. 104/2012), leggur Fíggjarnevndin áherðslu á, at landsstýrismaðurin skal fylgja neyvt við verkætlanini og tryggja, at kostnaðarmetingin og tíðarætlanin fer at halda.

Á sínamillum fundum millum Mentamálaráðið og Landsverk hefur verið fokus á tíðarstýring, uppgávur, og á samstarvið millum partarnar á plássinum.

Landsverk hefur, so hvørt fíggjarkarmarnir vóru broyttar, upplýst Mentamálaráðnum um broytingarnar.”

Leiðslan á Landsverki

Fráfaringaravtala varð gjørd við stjóran á Landsverki, Ewald Kjølbro, tann 19. desember 2018.

Upp á spurningin um, hví tað var neyðugt, at Ewald Kjølbro fór frá, staðfesti Heðin Mortensen, landsstýrismaðurin í Samferðslumálum, m.a. í Kringvarpi Føroya sama dag, at trýstið á politisku skipanina gjørdist ov stórt orsakað av støðuni viðvíkjandi Glasi. Landsstýrismaðurin legði í hesum sambandi afturat, at tað kanska varð farið skeivt fram viðvíkjandi verkætlanini frá byrjan. Nógvir nýggir sáttmálar vórðu gjørdir frá 2010-2013, m.a. tí at samstarvið við TG-verk steðgaði, og tá byrjaðu viðurskifti at stinga seg upp, sum høvdu við sær, at verkætlanin gjørdist dýrari enn væntað.

Landsstýrismaðurin greiddi víðari frá, at kanningin hjá Samferðslumálaráðnum staðfesti, at vágametingarnar og eftirlitið hjá Landsverki høvdu ikki verið nøktandi. Landsstýrismaðurin aftraði seg tó við at siga, at stjórin á Landsverki ikki hevði gjørt sítt arbeiði nóg væl. Hann ásannaði tó, at ávís viðurskifti kundu verið handfarin betur, men at “pílarnir” sóu út til at ganga nógvar vegir. Móti endanum av byggitíðini varð trýstið á stjóran stórt viðvíkjandi tí, at tíðarætlanin skuldi halda, og tók stjórin tí øll ráð fyri, at skúlin kundi takast í brúk við skúlaársbyrjan 2018. Ein avleiðing av hesum var eftir øllum at døma, at pengar eisini vóru brúktir, sum eingin játtan var til.

Almenna umrøðan

Nógv umrøða hevur verið í almenna rúminum um verkætlanina við Marknagil – Glasir, og hava vit gjørt eitt yvirlit yvir greinar, samrøður o.a., ið hava verið **(skjal 3)**. Talan er ikki um eitt fullfíggað yvirlit, men mett verður, at yvirlitið gevur eina rímliga greiða mynd av, hvørja almenna umtalu verkætlanin hevur fingið.

Í almennu umrøðuni hevur m.a. verið greitt frá trupulleikum við arbeiðstakarum, gerðarrættarmáli, at skúlin fór at verða ov lítil, eins og at nýggj hitaloysn varð funnin, og at avgjørt varð, at flagtak skuldi leggjast á. Játtanin til verkætlanina er hækkað fleiri ferðir, eins og at fráboðað hevur verið fleiri ferðir, at verkætlanin fór at verða seinkað.

Aðalstjórnir í Samferðslumálaráðnum og Mentamálaráðnum

Vísandi til úttalilsini hjá Landsgrannskoðanini um eftirlitið hjá aðalstjórnunum á Samferðslumálaráðnum og Mentamálaráðnum í frágreiðingini frá apríl 2019 avgjörði lögmaður, Aksel V. Johannesen, í samráð við avvarðandi landsstýrisfólk, at støða má takast til, hvørt meirnýtslan, ið er staðfest í sambandi við verkætlanina at byggja Skúladepil við Marknagil, eisini eigur at fáa starvsfólkarættarligar fylgjur fyri ávikavist aðalstjóran í Samferðslumálaráðnum, Rúna Joensen, og aðalstjóran í Mentamálaráðnum, Poul Geert Hansen.

Løgmannsskrivstovan heitti í mai 2019 á ávikavist aðalstjóran í Samferðslumálaráðnum, Rúna Joensen, aðalstjóra, og aðalstjóran í Mentamálaráðnum, Poul Geert Hansen, aðalstjóra, um at koma við viðmerkingum til niðurstøðuna hjá Landsgrannskoðanini viðvíkjandi eftirlitinum hjá ávikavist Samferðslumálaráðnum og Mentamálaráðnum við verkætlanini at byggja Skúladepil við Marknagil.

Frágreiðing frá Rúna Joensen, aðalstjóra (skjal 4)

Løgmannsskrivstovan fekk, tann 16. juni 2017, eina frágreiðing frá Christiani Andreasen, adv., umboðandi Rúna Joensen, aðalstjóra (**skjal 5**). Saman við frágreiðingini frá Christiani Andreasen, adv., lá ein frágreiðing frá Rúna Joensen, aðalstjóra, til Christian Andreasen, adv., dagfest 11. juni 2019.

Í frágreiðingini hjá Rúna Joensen, aðalstjóra, vísir hann m.a. á fylgjandi:

“Frágreiðingin frá Landsgrannskoðanini er ikki ein kanning av, hvør, ið hevur ábyrgdina av málinum um at byggja Skúladepilin við Marknagil. Talan er um eina frágreiðing um meirnýtisluna av verkætlanini at byggja Skúladepil við Marknagil.

...

Ein orsök til niðurstøðuna hjá Landsgrannskoðanini er óivað, at Landsgrannskoðanin ikki hevur kunnleika til, hvussu skipanin við Byggiúmsitingini hjá landinum er skipað, tí tað er ein long søga aftan fyri hetta. Landsgrannskoðanin nevnr í hvussu so er einki um hetta í frágreiðingini.”

Víðari vísir Rúni Joensen, aðalstjóri, m.a. á, at:

“Tað at SMR skal hava eftirlit við bygging av bygningum fyri 100 tal milliónir, og fyri eitt 5 ára tíðarskeið næstan 1 milliard er ógjørligt.

Um politiski myndugleikin helt, at Samferðslumálaráðið skuldi hava nøktandi eftirlit við byggimálum á Landsverki, so hevði verið neyðugt vat seta nógv í starv til endamálið: Grannskoðarar, búskaparfrøðingar, verkfrøðingar, lögfrøðingar, byggifrøðingar og onnur.

Søgan vísir, hvussu politiski myndugleikin hevur valt eina skipan fyri, hvussu byggiumsitingin hjá landinum skal skipast. Skipanin, ið hevur verið galdandi í 18 ár, er einföld og greið. Eisini er ábyrgdin greið. Tveir stjórar á Landsverki, og eitt landsstýrisfólk eru farin úr starvi vegna byggimál.”

Í niðurstøðuni í frágreiðingini hjá Rúna Joensen, aðalstjóra, stendur m.a.:

“Innanhýsis brekið hjá Landsverki, sum Landsgrannskoðanin vísir til, er, at rokningar fyri umbiðið arbeiði síðst í byggítíðarskeiðinum, ikki verða innlisnar í SEYF-skipanina. Hetta eru feilir, sum henda í samskiftinum millum byggiplássíð og Landsverk.

Eftirlitsskyldan hjá einum aðalráð er sum kunnugt yvirskipað. Hon fevnir í hvussu so er ikki um, at aðalráðið skal hava eftirlit við viðurskiptum millum byggiplássíð og høvuðsskrivstovuna á Landsverki.”

Frágreiðing frá Poul Geert Hansen, aðalstjóra (skjal 6)

Løgmannsskrivstovan fekk, tann 11. juni 2019, eitt skriv frá Eyðbjørn Larsen, adv., umboðandi Poul Geert Hansen, aðalstjóra (**skjal 7**), saman við einari frágreiðing frá Poul Geert Hansen, aðalstjóra, sum er dagfest sama dag.

Í frágreiðingini hjá Poul Geert Hansen, aðalstjóra, svarar hann soleiðis upp á spurningin um, hví Mentamálaráðið ikki hevur sóknast eftir øðrum skjalprógvi fyri, at peningurin, sum varð játtaður til verkætlanina at byggja Skúladepil við Marknagil, fór at rökka til alla byggingina, enn at spyrja stjóran á Landsverki einaferð um mánaðin, um játtanin fór at halda:

“Svarið er, at Mentamálaráðið hevur havt eitt tætt og álitisfult samstarv við Landsverk um fleiri byggiverkætlanir seinastu árin, har Landsverk hevur verið byggiharri og havt ræðisrættin á byggikontuni. Avbjóðingar hava verið í øllum byggiverkætlanunum og Landsverk hevur kunnað Mentamálaráðið bæði passandi og rætt, soleiðis at neyðug stig hava verið tikin í góðari tíð. Mentamálaráðið hevur tí ikki havt orsök til at ivast í, at Landsverk eisini rækta sínar uppgávur og skyldur, tá ið tað ráddi um byggingina av skúladeplinum við Marknagil.”

Víðari stendur m.a.:

“Skúladepilin í Marknagili hefur verið eitt stór byggimál og Mentamálaráðið hefur tí fylgt serliga væl við í hesum. Serliga nógvar avbjóðingar hava verið í hesi byggingini, og tí hefur Mentamálaráðið í fleiri forum biðið um nærri frágreiðingar um viðurskifti, sum ivi hefur verið um, og hvørja ferð hefur Landsverk latið frágreiðingar, sum hava beint ivan av vegnum.

Mentamálaráðið hefur verið kunnað um SEYF skipanina v.m., sum Landsverk nýttir innanhýsis til fíggjarligu stýring av eksternum verkætlanum. Landsgrannskoðanin gjørdi eisini eitt notat í januar 2017, eftir at tey høvdu verið inni á Landsverki og kannað útreiðslugongdina í verkætlanini. Her lýsti Landsgrannskoðanin SEYF skipanina sum eitt týðandi amboð í fíggjarstýringini.

Mentamálaráðið hefur ikki havt orsök til at ivast í, at Landsverk nýtti tey amboð, sum stovnurin hevði tøk til fíggjarstýring.”

Fundur við núverandi leiðsluna á Landsverki (skjal 8)

Fyri betur at kunna taka støðu til spurningin um, hvørt meirnýtslan av verkætlanini at byggja Skúladepil við Marknagil eigur at fáa starvsrættarligar fylgjur fyri ávikavist aðalstjóran í Samferðslumálaráðnum og Mentamálaráðnum, heitti Løgmannsskrivstovan, tann 21. juni 2019, á núverandi leiðsluna á Landsverki um at koma til eitt prát um málið viðvíkjandi meirnýtsluni, sum varð staðfest í oktober 2018 og nakrar mánaðir eftir tað..

Á fundinum varð millum annað tosað um hesi viðurskifti:

- hvussu tað ber til, at tá skúlin lat upp, vóru boðini frá Landsverki, at játtanin fór at halda,
- hvør orsøkin er til, at meirútreiðslurnar vóru so nógvar ta síðstu tíðina, áðrenn skúlin varð handaður,
- hvør orsøkin var til, at peningur varð brúktur í heimildarloysi,

- í hvörjum tíðarskeiði tær umröddu dispositiúnirnar mugu metast at verða framdar,
- um nakað krav er gjørt galdandi móti hövuðsráðgevanum, BIG, fyri manglar við ráðgevingini,
- um nakað er komið undan kavi, síðani Landsverk svaraði Samferðslumálaráðnum upp á spurningarnar í desember 2018, sum ger, at tey svarini ikki longur mugu metast at verða galdandi, og
- um tað hevur verið vanligt á Landsverki at missa tamarhaldið á játtanum, soleiðis sum tað er staðfest bæði viðvíkjandi Skúladeplinum við Marknagil og H-bygninginum.

Leiðslan á Landsverki upplýsti, at fíggjaryvirlitið hjá Landsverki tann 31. juli 2018 vísti, at 587 mió.kr. vóru brúktar av játtanini til Skúladepil við Marknagil, og at har harvið vóru áleið 48 mió.kr. eftir av játtanini. Hóast tað var greitt, at arbeiðið ikki varð heilt liðugt, tá skúlin skuldi takast í nýtslu, upplýsti stjórin á Landsverki, at játtanin fór at halda, og hesum boðaði hann eisini alment frá.

Verkætlanar- og byggileiðsla saman við byggideildini, sum stóð á odda fyri verkætlanini Glasir, fevndi um umleið 8-10 persónar. Øll hesi fólkini høvdu úr at gera við at fáa skúlan lidnan til tíðina. Fleiri manglar vórðu staðfestir í prosjektinum ta síðstu tíðina, og øll ráð vóru tikin fyri at bota um manglarnar, soleiðis at skúlin kundi takast í nýtslu eftir summarfrítíðina. Av tí at fleiri starvsfólk hjá Landsverki eftir øllum at døma gingu í hvør sínum lagi og gjørdur avtalur um arbeiðir, sum skuldu gerast, og at tey ikki høvdu tíð til at skráseta hesar avtalur í fíggjarstýringsskipanina, misti Landsverk yvirblikkið, og einki tamarhald var tí á fíggjarstýringini í hesum tíðarskeiðinum.

Sambært núverandi leiðsluni á Landsverki er líkt til, at tær flestu avtalurnar, sum høvdu við sær, at peningur varð brúktur, sum játtan ikki var til, vórðu gjørdar frá mai 2018 og nakrar mánaðir fram.

Landsverk upplýsti, at tey í næstum skulu á fund við høvuðsráðgevan, BIG, fyri at finna út av, um tað er gjørligt at enda málið við BIG við einari semju millum partarnar. Burtursæð frá teimum samráðingunum, sum nú eru við høvuðsráðgevan, er einki formligt krav sett fram móti høvuðsráðgevanum um endurgjald fyri manglar við ráðgevingini.

Síðani Landsverk svaraði spurningunum frá Samferðslumálaráðnum í desember 2018, er staðfest, at meirnýtslan er vordin enn størri. Orsøkirnar til hetta eru tær somu, sum Landsverk grundgav tí upprunaligu meirnýtsluna við í svarunum til Samferðslumálaráðið í desember 2018 saman við tí, sum er nevnt omanfyri um manglandi skrásetingar av gjørdum avtalum í allarseinasta parti av byggitíðarskeiðinum.

Núverandi leiðslan heldur ikki, at tað hevur verið vanlig mannagongd á Landsverki at gera avtalur, soleiðis sum tær vórðu gjørdar mánaðirnar frammanundan, at Skúladepilin við Marknagil skuldi handast. Somuleiðis kennir núverandi leiðslan einki til, at fíggjarstýringsskipanin hjá Landsverk ikki hevur verið nýtt á nøktandi hátt í sambandi við verkætlanir, sum Landsverk hevur verið byggiharri á. Leiðslan legði somuleiðis afturat, at tað í heila tikið ikki hevur verið vanligt, at Landsverk hevur brúkt pengar í heimildarloysi.

Dissiplinermál viðvíkjandi tænaðummonnum

Aðalstjórar eru tænaðumenn, og reglurnar um dissiplinermál viðvíkjandi tænaðummonnum eru ásettar í kapittul 4 í tænaðumannalógini. Tær møguligu dissiplineru reaktiónirnar eru ásettar í § 21. Hesar eru ávaring, átala, sekt sum

tó ikki má fara upp um ½ mánaðarløn, flyting til annað starv, starvslækking, lønarlækking, ella loysn úr starvi.

Ætlar myndugleikin at brúka harðari revsing enn átalu ella ávaring, er neyðugt við tæna­stuligum forhoyri, eisini rópt tæna­stumannakanning.

Um revsing verður givin, uttan at tæna­stumannakanning hevur verið, kann tæna­stumaðurin krevja, at tæna­stumannakanning verður gjørd. Hetta er tó treytað av, at fakfelag við tingingarrætti viðmælir hesum.

Fyri at kunna verða revsaður skal tæna­stumaður hava framt tæna­stubrot. Harumframt skal tæna­stumaðurin hava ábyrgdina fyri ítøkiligum brotinum, antin tilætlað ella orsakað av ósketni. Eru ikki báðar hesar treytir uppfyltar, ber ikki til at revsa tæna­stumann dissiplinert.

Tað stendur ikki beinleiðis í tæna­stumannalógini, hvat eitt tæna­stubrot er. Men semja er um, at talan er um tæna­stubrot, tá ið tæna­stumaður sýnir atferð, ið hevur við sær, at tæna­stumaðurin ikki livir upp til reglurnar í § 9 í tæna­stumannalógini, ið áseta, at:

“Tæna­stumaður skal samvitskufult halda tær fyri starv hansara galdandi reglur, og skal bæði í og uttan fyri tæna­stuvísu slíkan atburð, sum starv hansara sømir.”

Akkurát hvørjar reglur talan er um, er sostatt knýtt at tí einkulta starvinum.

Støðutakanin til, hvørt atburður hjá tæna­stumanni skal hava við sær dissiplinera revsing, er tí tengd at einari ítøkiligari meting. Í metingini kann dentur verða lagdur á eina røð av atlitum, t.d. grovleikan av tæna­stubrotinum, um brotið er tilætlað ella orsakað av ósketni, og hvussu long tíð er farin, síðani brotið er framt. Metingin er somuleiðis tengd at, hvat verður væntað og kravt av tæna­stumanninum.

Eftirlitsskyldan hjá almennum stjórum

Jens Peter Christensen, professor dr.jur., hefur í frágreiðing um “*Offentligt ansattes chefers ansvar*” frá 1998 greinað, hvat ið nærri liggur í leiðsluábyrgdini hjá almennum stjórum og leiðarum.

Eftirlitsskyldan er ein náúrligur partur av leiðsluábyrgdini. Mál um, hvørt stjórar ikki hava røkt leiðsluábyrgdina í ein slíkan mun, at talan kann vera um tænastrubrot, kunnu bítast í tveir

bólkar. Fyri tað fyrsta kann talan vera um mál, har viðkomandi stjóri sjálvur hefur luttikið í viðgerðini av málinum, talan er um. Harumframt kann talan verða um mál, har stjórin ikki hefur luttikið í viðgerðini, men har tann leiðsluliga eftirlitsskyldan kann hava við sær eina ábyrgd.

Viðvíkjandi málum, har stjórin hefur luttikið í málsviðgerðini, skrivar Jens Peter Christensen, professor dr.jur., soleiðis á síðu 46-47 í frágreiðingini:

“Den tjenstlige undersøgelse i Spar Nord-sagen og den tjenstlige undersøgelse i sagen om den kreative bogføring i Skatteministeriet peger i retning af, at en topchef almindeligvis er berettiget til at gå ud fra, at sager, der varetages af underordnede, varetages lovligt og korrekt, således at topchefers ansvar indskrænker sig til et ansvar for, at opgaven varetages af præsumtivt kyndige og – i tilfælde hvor topchefen selv tager del i sagsbehandlingen – et ansvar for, at sagen søges oplyst tilstrækkeligt.

Viðari skrivar Jens Peter Christensen, professor dr.jur., um tænastrumannakanningina, sum varð gjørd í sambandi við “*Spar Nord-Sagen*”:

“Ved vurderingen af, om direktøren for Told- og Skattestyrelsen kunne drages disciplinært til ansvar for, at der med en telefakskrivelse af 23. august 1993 blev meddelt Sparekassen Nordjylland en tilladelse i strid med skattelovgivningen, lagde forhørslederen således vægt på, at direktøren var ansat som told- og skattedirektør som følge af sine ledelsesmæssige kvalifikationer. Han havde ikke forinden

beskæftiget sig med skatteret, og ministeren forventede ingen kvalificeret skatterådgivning fra hans side.

Forhørslederen fremhævede endvidere, at told- og skattedirektøren under nattens sagsbehandling rådgav ministeren om sagens politiske aspekter (hvilket tilsyneladende især bestod i at gøre ministeren opmærksom på, at det politisk ville se mærkeligt ud, hvis man ikke kunne gøre for Hobro, hvad man tidligere i Bornholmerbanksagen havde kunnet gøre for Rønne (s. 84)), og at direktøren i øvrigt formidlede, at skatteministeren blev rådgivet om substansen af de personer, som måtte antages at være fagligt kompetente. Told- og skattedirektøren måtte kunne påregne, at den faglige direktør og den kontorchef, der dagligt varetog det pågældende sagsområde (og som begge var til stede) ville sige til, hvis der var et legalitetsproblem. Forløbet gav på denne baggrund ikke grundlag for at rejse kritik af direktøren.”

Jens Peter Christensen, professor dr.jur., tekur soleiðis samanum leiðsluábyrgdina/eftirlitsábyrgdina hjá topp-stjórum í frágreiðing sínari:

“Den tjenstlige undersøgelse i Spar Nord-sagen og den tjenstlige undersøgelse i sagen om den kreative bogføring i Skatteministeriet peger i retning av, at en topchef almindeligvis er berettiget til at gå ud fra, at sager, der varetages af underordnede, varetages lovligt og korrekt, således at topchefers ansvar indskrænker sig til et ansvar for, at opgaven varetages af præsumptivt kyndige og – i tilfælde hvor topshafen selv tager del i sagsbehandlingen – et ansvar for, at sagen søges oplyst tilstrækkeligt.”

Sambært frágreiðingini hjá Jens Peter Christensen, professor dr.jur., var eingin kanningarnevnd ella tænastrámannakanning (í 1998) komin fram til, at topp-stjórar hövdu havt ábyrgd av tænastrábroti í málum, har teir ikki hövdu lutikið í viðgerðini av málunum, ella hövdu verið kunnaðir um hetta.

Jens Peter Christensen, professor dr.jur., útilokar tó ikki, at topp-stjórar kunnu ábyrgdast. Á s. 48 í frágreiðingini skrivar hann soleiðis:

“Principielt kan et sådan ansvar ikke udelukkes, idet topchefers ansvar kan tænkes statueret som et ansvar for, at chefen ikke har ført det fornødne tilsyn, eller som et ansvar for medvirken til underordnedes handlinger i kraft af et sådant svigtende tilsyn.”

Í tænastrumannaþannanng í sambandi við mál um kreatívt bókhald í danska skattamálaráðnum, metti kannanngarleiðarin ikki, at stjórin hevði fram tænastrubrot, tá ið útreiðslur fyri KT vórðu fluttar frá 1988 til 1989. Stjórin vísti unðir kannanngini á, at hann hevði havt álit á, at starvsfólkinu unðir honum, ið høvdu ábyrgð av fíggarætlanarviðurskiftunum loystu trupulleikarnar viðvíkjandi játtaninu, um hesi mál ikki vórðu løgd fyri hann.

Kannanngarleiðarin grundaði fríkenningina av statsskattastjóranum á, at ábyrgðin hjá stjóranum:

“formentlig [måtte] være, at [statskattedirektøren] måtte kunne gå ud fra, at de enkelte afdelinger og Ledelsessekretariatet ville forelægge ham budgetproblemer, som de ikke kunne løse på egen hånd, og at han, hvis der ikke var særlig anledning dertil, ikke havde pligt til udtrykkeligt at sikre sig, at de ved løsningen af de enkelte budgetopgaver fulgte de gældende regler.”

Í uppriti hjá Kammeradvokaten um “Det retlige grundlag for vurdering av embedsmænds ansvar” frá 14. januar 2014 verður eisini víst til málinu, sum vórðu viðgjörð av Jens Peter Christensen, professor dr.jur., í 1998. Her verður síðani lagt afturat, at:

“Det må dog også antages at være af betydning, om det forventes, at topchefen besidder stor fagkundskab, eller om topchefen er generalist, herunder har topchefens uddannelsesmæssige baggrund som ovenfor i afsnit 1.4 betydning...”

Harumfram t stendur soleiðis unðir brotinum “Chefens tilsynsforpligtelse”:

“Det følger af almindelige ansættelsesretlige principper og ledelsesretten, at en chef har en tilsynsforpligtelse over for sine underordnede. Der foreligger imidlertid stort set ikke praksis, hvor en chef er ifaldet ansvar alene som følge af manglende tilsyn med sine underordnede embedsmænd.”

Aðalstjórar

Aðalstjórar eru næsti ráðgevi hjá landsstýrismanninum og ovasti leiðari fyri viðkomandi stjórnarráð.

Lögmaður og landsstýrismenn hava ábyrgd av fyrisingini av teimum málsøkjum, sum lögð eru til teirra. Ein sentralur partur av aðalstjórarstarvinum er at skipa fyri, at landsstýrismaðurin hevur neyðugu fyriritreytirnar fyri at kunna røkja sínar skyldur.

Í landsstýrishandbókini hjá Løgmannsskrivstovuni (**skjal 9**) er eftirlitsskyldan hjá aðalstjórum viðvíkjandi teimum stovnum, ið avvarðandi landsstýrismaður hevur ábyrgdina av, lýst soleiðis.

“Aðalstjórin hevur eisini yvirskipað eftirlit við stovnum, ið vísa til ráðið. Tað merkir, at hann skal tryggja, at endamálið við stovninum verður rokkið og hava eftirlit við, at stovnarnir arbeiða innan fyri ásetta fíggjarkarmin.”

Tað finst ikki nøkur neyv lýsing av eftirlitsskylduni hjá aðalstjórum, t.e. skylduna at hava eftirlit við, at stjórar á undirliggjandi stovnum hava tamarhald á, at stovnurin fakliga og fíggjarliga verður nóg væl rikin.

Í 2014 lýsti ein arbeiðsbólkur mannaður av starvsfólkum í landsfyrisingini bygnaðin í landsfyrisingini. Um *“Arbeiðsbýtið millum stjórnarráð og stovnar”* stendur á s. 25 í bóklinginum *“Kjakupplegg um bygnaðin í landsfyrisingini”* (**skjal 10**) m.a.:

”Hóast uppgávor verða fluttar til stovnar undir stjórnarráðunum, hava landsstýrisfólkini framvegis evstu politisku og fyrisingarligu ábyrgdina, uttan so at annað er staðfest við lóg. Tí krevur eitt slíkt arbeidsbýti neyva samskiðan og gott samstarv millum stjórnarráð og stovnar. Stjórnarráðini skulu eisini hava eftirlit við, at stovnarnar verða væl ríknir og at játtanin verður hildin.”

Eisini her verður staðfest, at eftirlitsskyldan er partur av uppgávuunum hjá stjórnarráðunum, sum aðalstjórin hevur ábyrgdina av saman við landsstýrismanninum. Men at hetta ikki er høvuðsuppgávan hjá aðalráðunum sæst m.a. í brotinum um *“Hvorjar eru uppgávurnar hjá einum stjórnarráði?”* á s. 25:

“Hóast mongu og fjølbroyttu uppgávurnar hjá stjórnarráðunum á onkun hátt hanga saman, eru tær í høvuðsheitum tvíbýttar: At virka sum skrivstova og tænaðstueind hjá landsstýrisfólki og at virka sum evsti fakligi myndugleiki. Sostatt er arbeidsbólkurin samdur um gongdina, sum hevur verið seinastu árinum, at stjórnarráðini eru farin frá upprunaliga bygnaðinum til at taka sær meira av ráðgeving av landsstýrisfólki og teirri yvirskipaðu stýringini av málsøkjunum. Málsviðgerð og uppgávor, sum snúgva seg um rakstur av undirskipaðum stovnum, verða latnar stovnum at umsita.”

Sambært kanningunum hjá arbeidsbólkinum er tað avmarkað, hvussu stórir partur av orkuni hjá stjórnarráðunum fer til eftirlit við undirliggjandi stovnunum. Á s. 30 stendur:

“Mett verður, at 9 % av orkuni í stjórnarráðunum verða brúkt til samskið, samskiðan og eftirlit við undirskipaðum stovnum. Ein avbjóðing kann vera, at orkan í stjórnarráðunum ikki røkur til stórt meira enn at hava eftirlit við, at stovnsleiðarar hava roknskapin í lagi, og tá kreppur stinga seg upp.”

Niðurstøða

Ítøkiliga málið snýr seg um, hvørt mett verður, at tað eigur at fáa starvsrættarligar fylgjur fyri aðalstjórnarnar í ávikavist Samferðslumálaráðnum

og Mentamálaráðnum, at ein óheimilað meirnýtsla hefur verið av verkætlanini Skúladepilin við Marknagil – Glasir.

Í hesum sambandi má metast um, hvørja eftirlitsskyldu aðalstjórar hava móttvegis undirliggjandi stovnum ella, tá ræður um aðalstjóran í Mentamálaráðnum, í sambandi við byggiverkætlanir, sum stjórnarráðið er byggjári av, men sum stovnurin Landsverk, sum annað stjórnarráð varðar av, er byggiharri fyri.

Semja er um, at aðalstjórar hava eina skyldu til at hava yvirskipað eftirlit við, at stjórar á undirliggjandi stovnum hava tamarhald á, at stovnurin fakliga og fígjarliga er nóg væl rikin.

Hvussu vítt hendan eftirlitsskyldan røkkur er m.a. tengt at, hvørjar uppgávur undirliggjandi stovnurin røkir, um talan er uppgávur, sum líka væl kundu verið røktar av stjórnarráðnum sjálvum, og hvørjir fakligir førleikar eru avgerandi fyri at kunna røkja hesar uppgávarnar.

Semja tykist eisini vera um, at eftirlitsskyldan er yvirskipað, og at hetta merkir, at ein aðalstjóri eigur at kunna líta á, at mál, sum undirliggjandi stovnar hava ábyrgdina av, verða umsitin á lógligan og fígjarliga skynsaman hátt. Hetta kanska serliga tá talan er um, at undirliggjandi stovnurin umsitur eina uppgávu, sum ikki er partur av kjarnuuppgávuunum hjá stjórnarráðnum, og sum stjórnarráðið tí í útgangsstøðinum ikki hefur starvsfólk við fakligum førleikum til at meta um.

Landsstýrismaðurin setir stovnsstjóran. Í hesum sambandi eigur at verða ansað eftir, at stjórin hefur neyðugu førleikarnar til á nøktandi hátt at kunna átaka sær leiðsluna av stovninum. Alt eftir hvønn stovn talan er um, so má stjórin síðani seta onnur starvsfólk afturat sær, soleiðis at leiðslan á stovninum á

fullgóðan hátt kann átaka sær allar partar av at reka stovnin á fullgóðan og lógligan hátt. Verður hetta ikki gjørt, er tað ábyrgdin hjá stjórnarráðnum/landsstýrismanninum at gera vart við hetta og í síðsta enda møguliga at koyra stjóran frá fyri síðani at seta ein nýggjan stjóra.

Í útgangsstøðinum sæst ikki, at orsök hevur verið til at sett spurnartekin við samansetingina av starvsfólkahópinum, sum mannaði leiðsluna á Landsverki ella til førleikarnar hjá teimum, sum stóðu á odda fyri verkætlanini at byggja Skúladepilin við Marknagil.

Við støði í teimum upplýsingunum, sum hava verið gjøgnumgingnar í sambandi við metingini av hesum málinum, týðir alt upp á, at óheimilaða meirnýtslan í verkætlanini at byggja Skúladepilin við Marknagil – Glasir, sum er komin undan kavi, aftaná at skúlin er tikin í brúk, stórt sæð fór fram í einum rímiliga avmarkaðum tíðarskeiði stutt undan, at skúlin skuldi takast í nýtslu í august 2018. Tað tykist somuleiðis at vera semja um, at meirnýtslan í høvuðsheitum skyldast, at manglar vóru í prosjektinum, at samsvar ikki var millum arbeiðstekningar, arbeiðsfrágreiðingar og tilboðslistarnar, og at fleiri feilir vóru í byggingini, sum máttu rættast.

Hetta hevði sambært Landsverki við sær, at fíggjarligu avleiðingar av omanfyri nevndu trupulleikum kundu ikki staðfestast fyrr enn í september og oktober 2018. Hóast spurnartekin møguliga kann setast við, um Landsverk hevði kunnað fingið greiði á teimum viðurskiftunum, sum førdu til meirkostnaðin áðrenn september/oktober 2018, so má tað metast at hava verið enn meira trupult hjá aðalstjórunum í ávikavist Samferðslumálaráðnum og Mentamálaráðnum at fáa greiðu á hesum viðurskiftunum, áðrenn Landsverk kunnaði um tey. Landsverk upplýsti tvørturímóti í øllum tíðarskeiðinum, fram til oktober 2018, at játtanin fór at halda.

Við stóði í teimum upplýsingunum, sum eru gjøgnumgingnar í sambandi við metingina av hesum málinum, verður ikki mett, at tað er eyðsæð, at tað átti at verið aðalstjórunum greitt, at fíggjarligt óskil valdaði á Landsverki fyrr enn í oktober 2018, tá Landsverk boðaði frá, at ein meirnýtsla var staðfest.

Landsverk hevði ein stjóra, hvørs fakligu førleikar og royndir áttu at havt við sær, at hann var fult førur fyri átaka sær uppgávuna at skipa arbeiðið á Landsverki á nøktandi hátt, harundir at syrgja fyri, at nøktandi mannagongdir vóru, sum kundu tryggja, at tamarhald var á útreiðslunum. Afturat sær hevði stjórin á Landsverki harnæst fleiri starvsfólk við viðkomandi førleikum til at syrgja fyri, at tamarhald var á penganýtsluni og fíggjarstýringini í sambandi við verkætlanina at byggja Skúladepil við Marknagil

Nógv umtala av verkætlanini at byggja Skúladepil við Marknagil var í almenna rúminum, eins og fleiri eykajáttanir vórðu umbidnar og viðgjørdar undir byggingini. Mett verður tó ikki, at har eru upplýsingar í málinum, sum benda á, at aðalstjórararnir í so stóran mun áttu at hildið, at tamarhald ikki var á fíggjarligu viðurskiftunum í sambandi við verkætlanina, at teir áttu at havt sett kanningar í verk fyri at kanna hesi viðurskiftini nærri.

Út frá eini heildarmeting verður tí, við stóði í teimum upplýsingunum, sum nú fyriligja í málinum, ikki mett, at tað var brot á eftirlitsskylduna hjá aðalstjórunum, at teir ikki vistu, at umrødda meirnýtslan fór fram. Mett verður sostatt heldur ikki, at málið um meirnýtsluna í sær sjálvum eigur at fáa starvsfólkarættarligar fylgjur fyri aðalstjórararnar.

29.06.2019

Løgmannsskrivstovan